

Arheoloogiliste uuringute aruanne Rae vallas Lehmja külas Raja kinnistul 2021.a.

Arheoloogiamälestis asulakoht, kultuurimälestiste registri nr 18828

Ants Kraut

Muinasprojekt OÜ

Tallinn 2021

Arheoloogilise uuringu põhiandmed

		Uuringuteatis nr 26627
Mälestise nimetus / uuringu objekt:	Asulakoht	Registrinumber: 18828
Aadress (uuringu objekti asukoht): Harju maakond, Rae vald, Lehmja küla, Raja, kü 65301:002:0339		
Koordinaadid: XY: 6581630.55, 549531.24, BL: 59.369793, 24.87116		
Uuringu eesmärk ja kokkuvõte: Arheoloogiline eeluuring arheoloogilise kultuurikihi dokumenteerimiseks seoses elamu ja transpordimaa detailplaneeringu kehtestamise kavaga. Uuringu käigus tehtud leirel, metallidetektoriseirega ning proovišurfide kaevamisel ei tuvastatud arheoloogilist kultuurikihti ega arheoloogilisi leide.		
Tehtud/tellitud analüüsid ja dateeringud		Välitööde juhataja ja asutus:
☐ ¹⁴ C - ☐ dendro - ☐ luu - ☐ muu -		Ants Kraut, Muinasprojekt OÜ
		Toimumisaeg 21.-22.10.2021.a.
		Tööde tellija: Jüri Rajalo, Keijo Palts
		Kaevandi või uuritud ala pindala: 5200 m ²
		Leiud (peanumber): -
Märkus:		
Kuupäev 12.12.2021		Allkiri Ants Kraut /allkirjastatud digitaalselt/

Sissejuhatus

Arheoloogilised uuringud viidi läbi Lehmja küla Raja kinnistul 65301:002:0339 seoses sellega, et kinnistul soovitakse kehtestada detailplaneering, mille raames kavandatakse ühte elamumaad ja kolme transpordimaad, muutes sihtotstarbe tootmismaa elamumaaks (joonis 5).

Eeluringu tulemuste põhjal hinnatakse edasiste uuringute vajadust, mahtu, metoodikat ning seda, kuhu oleks mõistlik rajatavad hooned planeerida, et kahju mälestisele ja võimalikele edasistele uuringutele kuluv maksumus oleks minimaalne (Muinsuskaitseameti kiri 02.08.2021 nr 5.1-17.5/35-1 Rae Vallavalitsusele).

Uuritav ala paiknes mälestiste – asulakoha nr 18828 edelapoolse lahustüki põhjaserval ja asulakoha ühises kaitsevööndis kultusekividega nr 18844 ja 18845 (joonis 2).

Varasemad uuringud

Asulakoha avastas harrastusarheoloog ja kodu-uurija Oskar Raudmets 15. mail 1978 ning see kanti Muuseumide ja Kultuurimälestiste Teaduslik-Metoodilises Nõukogus Sommerlingi sovhoosi maakasutusplaani lehele 5. Kohaliku kaitse alla rajooni täitevkomitee otsusena selle menetlemine pole jõudnud, kuid oli arvel oleva muistisena Harju rajooni mälestiste inspektori (vanemmetoodiku) andmebaasis tähise rae06 all ning pildistatuna kultuuriministeeriumi kartoteegis (E.Väljal, 05.05.1987). Kultuurimälestiseks tunnistati kultuuriministri 27.07.1998 määrusega nr. 20, (RTL 1998, 259/260, 1059).

Planeeringualast põhjasuunas olevale asulakohale oli Rail Balticu jaoks 2015.a. Tartu Ülikooli poolt läbi viidud uuring, mille käigus leiti asulakoha põhjaosa kaitsevööndist prooviaugust LEH-20 väike šlakitükk (TÜ 2537:3), august LEH-21 keraamikakild (TÜ 2537:7), august LEH-22 kaks keraamikakildu (TÜ 2537:4 ja TÜ 2537:5) ning aukudest LEH-23 ja LEH-24 samuti üks keraamikakild, vastavalt (TÜ 2537:8) ja (TÜ 2537:6). Leiuala jääb uuringualast Raja detailplaneeringust 150-180 m kirde poole (joonis 3).

Uuringute metoodika

Uuringukava koostati tulemustest sõltuvate etappidena. Esimesena kavandati pinnaltkorje ja metallidetektori seire ning käsitsi proovišurfid 40x40 hoone soovitusliku asukoha keskosas ja nurkades ning juurdepääsutee ja võimalike trasside alal. Vastavalt saadud tulemustele kavandati võimalikule kihile viitavates asukohtades teha väikeekskavaatoriga proovišurfid 1x1 m või tranšeed 1x4 m kuni loodusliku aluspinnani ning teisaldatud pinnase läbivaatus käsitsi ja detektoriga. Kui oleksid ilmnenud kultuurikihi laigud ja konstruktsioonid, oleksid need väljapuhastatult koos profiilidega jäetud avatuks edasise tegevuse otsustamiseks Muinsuskaitseameti ja tellija poolt.

Tööde käik

Uuringuala oli enam-vähem ristkülikukujuline 25 x 50 m ning praktiliselt lauge, väikese, 20-30 cm kaldega loode poole, absoluutkõrgused jäid vahemikku 52,14 kuni 52,50 m ümp (fotod 1 – 3, joonis 4). Esialgne pinnavaatlus ja detektoriseire arheoloogilisi tulemusi ei andnud. Kuna detailplaneeringu eskiisi põhijoonisel oli märgitud vaid planeeritud hoonestusala piir, kuid mitte hoonete asukohti (joonis 5), siis otsustati katta kogu ala šurfidega, saamaks ülevaade pinnasest ja kultuurikihi olemasolu korral selle levikust. Alale tehti 15 labidašurfi sammuga 10 kuni 12,5 m ja sügavusega kuni loodusliku, inimtegevusest puutumatu aluspõhjani. Šurfid ja nende seinaprofiilid pildistati ning nende asukohad kanti aerofotoplaanile (joonis 6, fotod 4 – 18). Pinnas vaadati läbi kaevamise käigus käsitsi ja pinpointeriga ning kinniajamise käigus uuesti metallidetektoriga. Šurfides paljandunud pinnas oli ühtlane tume, kuid ilma sõetükkideta kasvupinnas. Kuni loodusliku aluspõhjani sügavusel 32 kuni 55 cm ei täheldatud vahekihte ega eristatavaid kihistusi, välja arvatud kagupoolseimas šurfis nr 15 (foto 18). Mullakihi all olev heledam põhi oli vahelduv, kohati paas ja paesegune liiv, kohati saviliiv. Mullakiht oli paksem põhjaosas ja idaservas, õhenedes lääne poole. Ühtki

arheoloogilist leidu ega kultuurikihi tunnustega ladestust või konstruktsiooni, koldekohale viitavat põlenud kivide ja söe kogumit (välja arvatud kaasaegne lõkkease joonis 6, šurfist 3 lääne pool) ei tuvastatud.

Šurfide andmetabel

Šurfi nr	Foto nr	Mõõdud cm	Absoluutkõrgus	Sügavus	Kihid	Aluspõhi
1	4	40x40	52,20	49	muld	saviliiv
2	5	40x40	52,40	55	muld	paas, raudkivitk.
3	6	40x40	52,45	53	muld	savikas kruus
4	7	40x40	52,18	48	muld,kivitk	paas
5	8	40x40	52,32	41	muld	savi,paas
6	9	40x40	52,34	35	muld	saviliiv
7	10	40x40	52,16	35	muld/kruus	paetükid
8	11	40x40	52,25	36	muld	savi,paas
9	12	40x40	52,32	32	muld	savi,paas
10	13	40x40	52,31	34	muld	paas
11	14	40x40	52,30	41	muld	paas,raudkivitk
12	15	40x40	52,30	40	muld	savi
13	16	40x40	52,23	33	muld	paas
14	17	40x40	52,21	35	muld	paas
15	18	40x40	52,21	41	muld/savi	paas

Kokkuvõte

Uuringu käigus tehtud leirel, metallidetektoriseirega ning proovišurfide kaevamisel ei tuvastatud arheoloogilist kultuurikihti ega arheoloogilisi leide. Sissesõidutee kinnistule on kavandatud olemasoleval taluteel, seetõttu seda eraldi ei šurfitud. Raja talu peremees Jüri Rajalo (sünd. 1955) sõnul oli O. Raudmets saanud mõned leiud kinnistu läänepiiril oleva kuuseheki tagant lõuna poolt, millest võiski tuleneda asulakoha edelapoolse lahustüki teke ehk kandmine sovhoosi plaanile. Rajalo sõnul ei ole käsitletavalt alalt arheoloogilisi leide leitud. Saadud infot võib pidada usaldusväärseks, sest muinsushuviline maaomanik tundis Raudmetsa hästi, võttis koolipoisina ka ise osa Lehmja-Loo tarandkalme kaevamistest ning hooldab oma maal olevaid kultusekive, olles kujundanud neist väikese hiiesalu. Planeeringuala olevat tema sõnul ka kohati liigniiske, talu alusest maast ja asulakoha tuumikust talust põhja pool oluliselt madalam.

Uuringute tulemusena arheoloogilist kultuurikihti ei tuvastatud ning sellest tulenevaid edasisi piiranguid planeeringule ja ehitustöödele pole põhjust kehtestada.

Kasutatud allikad ja kirjandus

Kultuurimälestiste register

<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=18828>

Maa-ameti geoportaal, ajaloolised kaardid, fotoladu <https://geoportaal.maaamet.ee/>

Optimal Projekt OÜ. RAJA KINNISTU JA LÄHIALA DETAILPLANEERINGU ESKIISLAHENDUS. Tallinn 2021

Aivar Kriiska, Dmitri Gerasimov, Silvia-Kristiin Kask, Andres Kimber, Kristiina Paavel. ARUANNE ARHEOLOOGILISEST BAASLEIREST RAIL BALTICU HARJUMAA LÄÄNEPOOLSEL TRASSILÕIGUL JA DETAILUURINGUD HARJUMAA LÄÄNE- JA IDAPOOLSEL TRASSILÕIGUL. Tartu 2015. https://register.muinas.ee/ftp/Arheoloogiliste%20uuringute%20aruanded/L-13958_L-14175_L-13742_A-leire-vk_RB-4_Harjumaa.pdf

Oskar Raudmets. Ohvrikivid juhivad muinasasulatele. Horisont nr 11, 1967, lk 58-62

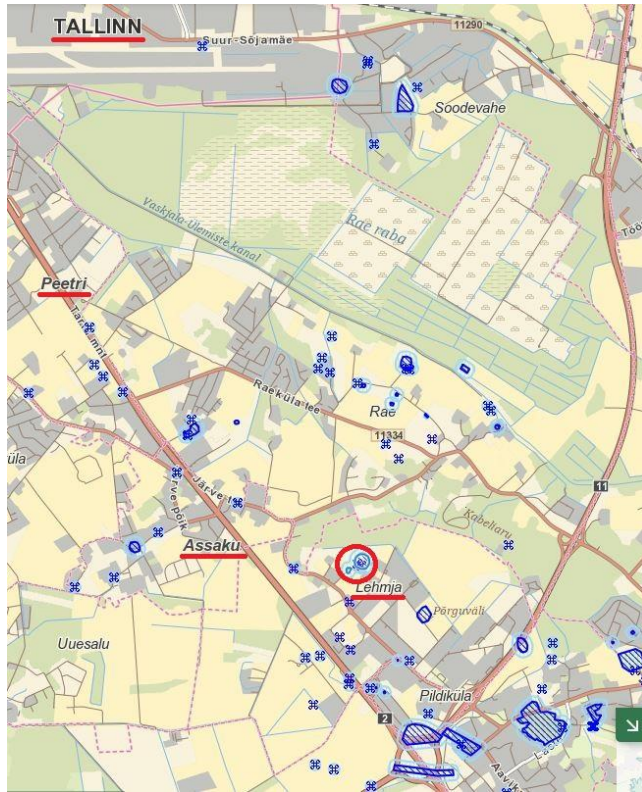
12.12.2021.a.

Ants Kraut
arheoloog
Muinasprojekt OÜ vastutav spetsialist

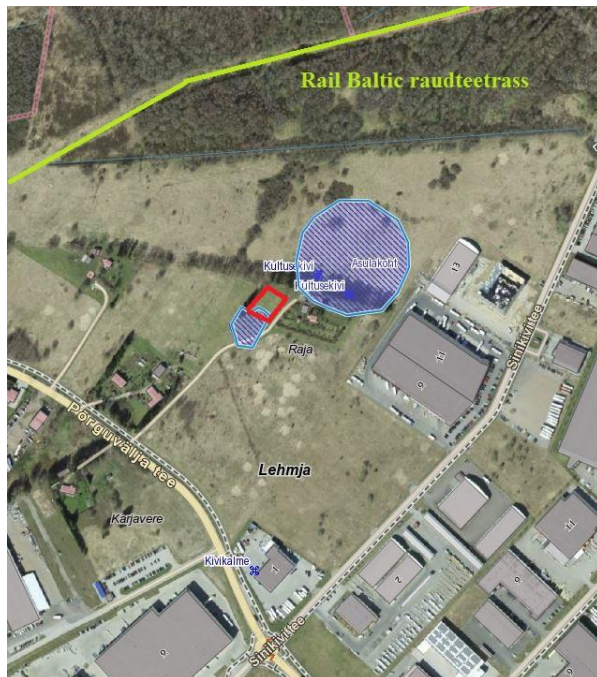
/allkirjastatud digitaalselt/

Lisad: Joonised 1 – 6
Fotod 1 – 18

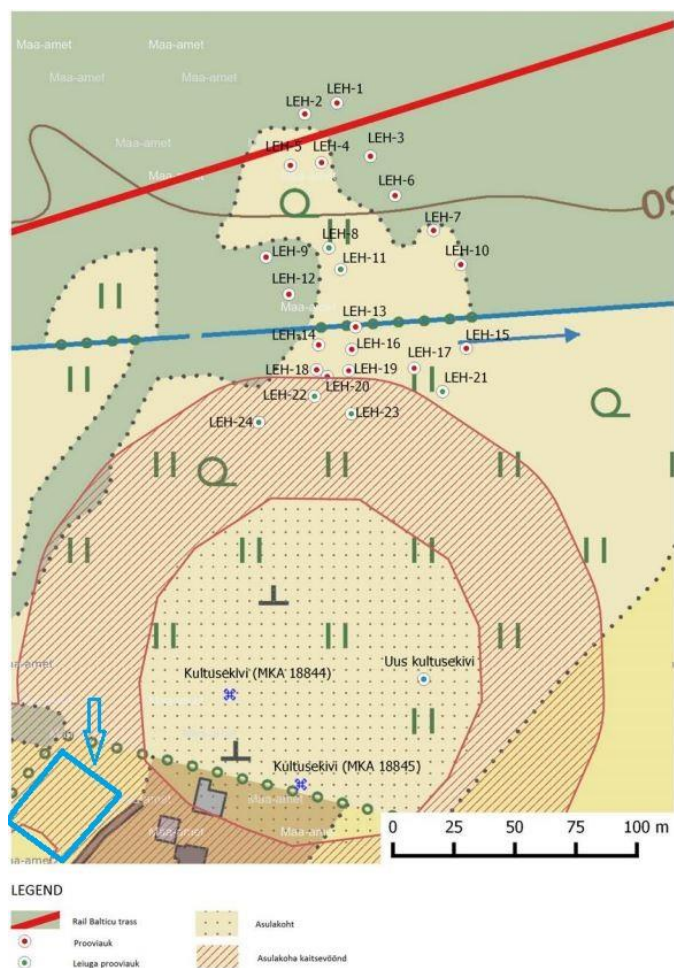
Joonised 1 – 6

Joonis 1. Lehmja asulakohta ja Raja detailplaneeringu ala asukoht Maa-ameti kaardil tähistatud punase ringiga. Sinisega ümberkaudsed arheoloogiamälestised. Kultuurimälestiste register.

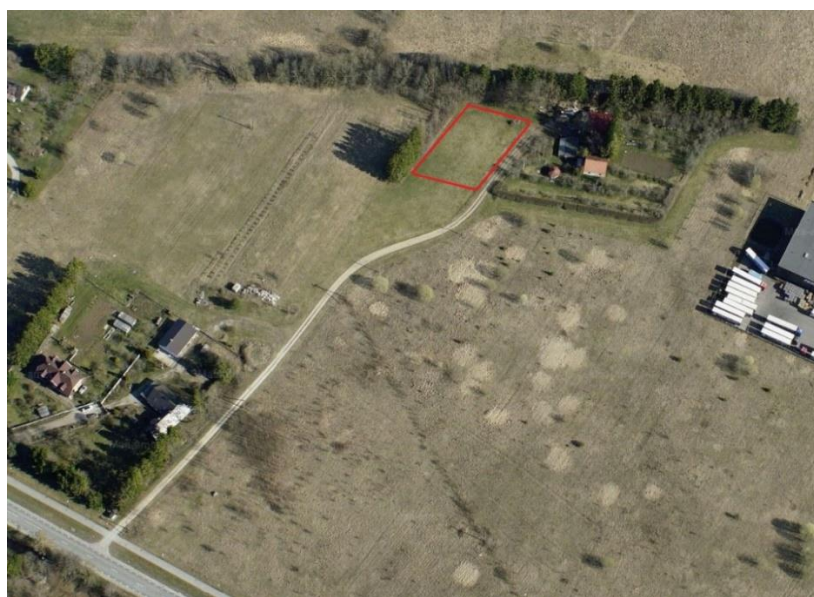

Joonis 2. Uuringuala kultuurimälestiste kaardil punane ristkülik. Asulakoht kahe lahustükina sinise viirutusega, põhjaosa sees kaks kultusekivi.

14G-1 (2). Prooviaugud ja lohukivid Lehja Raja asulakohal, SK

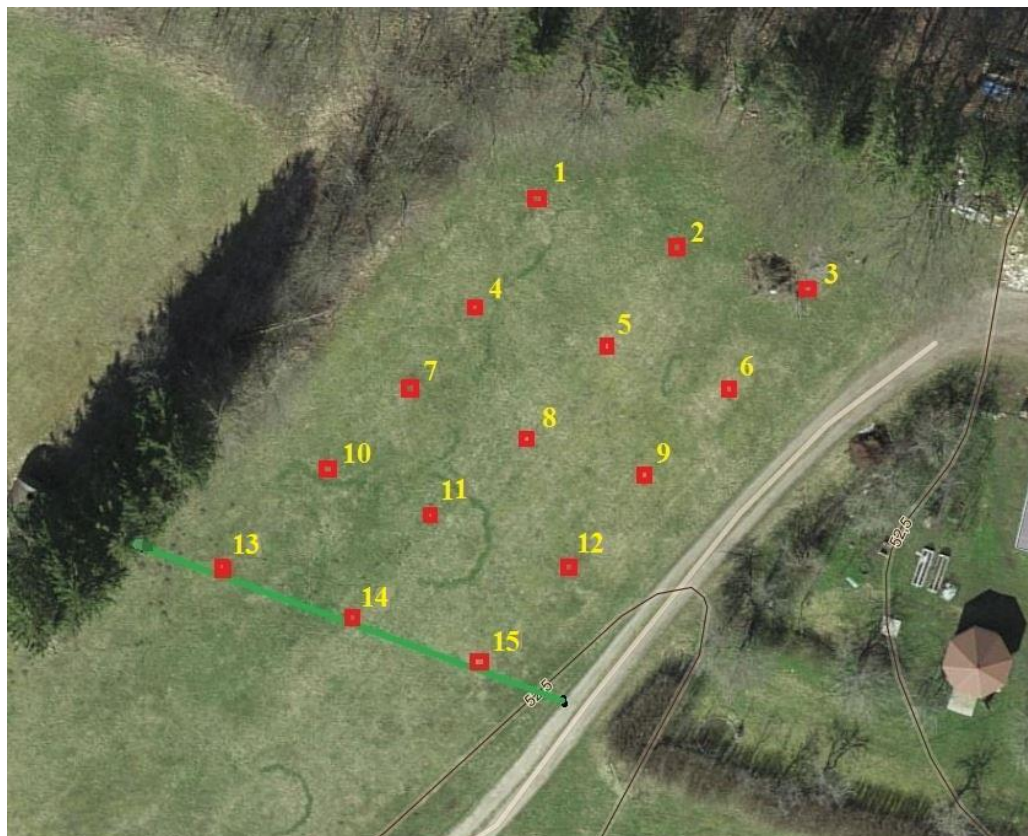
Joonis 3. Asulakoha skeem Rail Baltic raudteetrassi arheoloogilise uuringu aruandes (Kriiska jt, 2015). Raja DP uuringuala alumises vasakus nurgas sinise piirjoonega.

Joonis 4. Uuringuala kaldaerofotol, vaade lõuna poolt. Maa-ameti geoportaal, fotoladu.

Joonis 5. Väljavõtte detailplaneeringu ala eskiislahenduse asendiskeemist, hoonestusala sinise punktiirjoonega. Optimal Projekt OÜ.

Joonis 6. Arheoloogiliste proovišurfide asendiplaan Maa-ameti ortofotol.

Fotod 1 – 18

Foto 1. Uuringuala üldvaade lõuna poolt.

Foto 2. Uuringuala üldvaade edela poolt.

Foto 3. Uuringuala üldvaade põhja poolt. Esiplaanil šurf nr 1.

Fotod 4-5. Šurfid 1 ja 2, vaade lõuna poolt.

Fotod 6-7. Šurfid 3 ja 4, vaade lõuna poolt.

Fotod 8-9. Šurfid 5 ja 6, vaade lõuna poolt.

Fotod 10-11. Šurfid 7 ja 8, vaade lõuna poolt.

Fotod 12-13. Šurfid 9 ja 10, vaade lõuna poolt.

Fotod 14-15. Šurfid 11 ja 12, vaade lõuna poolt.

Fotod 16-17. Šurfid 13 ja 14, vaade lõuna poolt.

Foto 18. Šurf 15, vaade lõuna poolt. Mättakihi all paljandus 26 cm paksune ühtlane, üksikute väiksemate kividega tume mullakiht, selle all kuni 15 cm savikiht aluspae peal 41 cm sügavusel ümbritsevast maapinnast.